

*Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын
2019 оны 06 сарын 12-ны 187 тоот
тушаалын 05 дугаар хавсралт*

ИНД - 103

Иргэний Нисэхийн Дүрэм

Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн үйл ажиллагааны дүрэм

Иргэний нисэхийн ерөнхий газар

ДҮРМИЙН ТАЙЛБАР

ИНД-103 нь дараах зохицуулалтын шаардлагыг тогтооно:

- ИНД-91-ийн шаардлагаас гадна, хэт хөнгөн агаарын хөлгийн үйл ажиллагааны нэмэлт шаардлага;
- ИНД-91-д үл хамаарах хэт хөнгөн агаарын хөлгийн үйл ажиллагааны шаардлага;
- хэт хөнгөн агаарын хөлгийн НТЧ-ын болон техник үйлчилгээний шаардлага.

Энэ Дүрэм нь Иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний баталсан ИНД-103-ын цахим хувилбар бөгөөд зөвхөн ишлэл хийх зорилгоор хэрэглэнэ. Хүчин төгөлдөр ИНД-103, түүний нэмэлт, өөрчлөлтийн хуулбарыг ИНЕГ-аас, эсхүл www.mcaa.gov.mn веб сайтаас татаж авах боломжтой.

Мэдээлэл

Гишүүн улсуудын иргэний нисэхийн Дүрмийг сайжруулах замаар иргэний нисэхийн салбарт нэгдсэн нэг Дүрмийн зохицуулалтад шилжих Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын 1992 оны 29-р чуулганы А29-3 тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор, Монгол Улс болон Шинэ Зеланд улсын ИНЕГ-ын хооронд 1999 оны 5 сарын 6-нд байгуулсан “Техникийн Хамтын Ажиллагааны Санамж Бичиг”-ийг үндэслэн Монгол Улсын Иргэний нисэхийн дүрмийг боловсруулсан.

Өөрчлөлтийн түүх**Хүчинтэй огноо**

Анхны боловсруулалт

2002 оны 12 сарын 20

Нэмэлт, өөрчлөлт 1

2010 оны 05 сарын 07

Нэмэлт, өөрчлөлт 2 (Шинэчлэлт)

2019 оны 06 сарын 12

Тэмдэглэл: ИНД-103-ын шинэчлэлтийг монгол, англи хэл дээр, NZ Part 103-ын 2018 оны 07 сарын 20-ны А.8-д үндэслэн боловсруулсан болно.

Гарчиг

А Бүлэг - Ерөнхий зүйл	1
103.1. Хамрах хүрээ.....	1
103.3. Нэр томъёо ба товчлол	1
103.5. Нисгэгчид тавих шаардлага	1
103.6. Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгч (шилжилт)	1
103.7. Нислэгийн зааварчилгаа	2
103.9. Нислэгийн радио холбооны операторын шаардлага	2
В Бүлэг - [Нөөц]	2
С Бүлэг - [Нөөц]	2
Д Бүлэг - [Нөөц]	2
Е Бүлэг - Үйл ажиллагааны дүрэм	2
103.101. Бүртгэл	2
103.103. Агаарын хөлгийн нислэгийн заавар.....	3
103.105. Бүхээгт авч явах баримт бичиг	3
103.107. Зурагт хуудас (Placards).....	3
Ғ Бүлэг - Нислэгийн дүрэм	3
103.151. Түлшний шаардлага	3
103.153. Минимум өндөр.....	3
103.155. Нислэгийн шалгуур	4
103.157. Ханг-глайдер чирэх.....	4
103.159. Зорчигч тээвэрлэх	5
Г Бүлэг - НТЧ болон техник үйлчилгээ	5
103.201. Тодорхойлолт.....	5
103.203. Нислэгийн зөвшөөрлийн шаардлага	5
103.205. Нислэгийн зөвшөөрөл авах хүсэлт гаргах	5
103.207. Нислэгийн зөвшөөрөл олгох	6
103.209. Модификаци.....	7
103.211. Ашиглалтын тест хийх.....	7
103.213. НТЧ-ын мэдэгдэл.....	7
103.215. Нөөц.....	8
103.217. Техник үйлчилгээ болон үзлэг шалгалтын шаардлага.....	8
103.219. Үйлдвэрлэл	9
103.221. Хэрэглэл болон төхөөрөмжийн шаардлага.....	10
103.223. Ханг-глайдер чирэх агаарын хөлөг.....	10

А Бүлэг - Ерөнхий зүйл

103.1. Хамрах хүрээ

Энэ Дүрэм нь дараах зохицуулалтын шаардлагыг тогтооно:

- (1) ИНД-91-ийн шаардлагаас гадна, хэт хөнгөн агаарын хөлгийн үйл ажиллагааны нэмэлт шаардлага;
- (2) ИНД-91-д үл хамаарах хэт хөнгөн агаарын хөлгийн үйл ажиллагааны шаардлага;
- (3) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн НТЧ-ын болон техник үйлчилгээний шаардлага.

103.3. Нэр томьёо ба товчлол

Энэ Дүрэмтэй холбоотой нэр томьёо болон товчлол нь ИНД-ийн нэр томьёоны тайлбарт багтсан.

103.5. Нисгэгчид тавих шаардлага

(а) Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгчийн үүрэг гүйцэтгэх этгээд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- (1) зохих маягийн зэрэглэлтэй хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгчийн хүчинтэй үнэмлэх эзэмшдэг байх; эсхүл
- (2) ИНД-61-ийн дагуу, зохих маягийн зэрэглэлтэй нисгэгчийн хүчинтэй үнэмлэх эзэмшдэг байх; эсхүл
- (3) 103.7-гийн шаардлагыг хангасан хэт хөнгөн агаарын хөлгийн Сургагч-нисгэгчийн үнэмлэх эзэмшигчийн шууд хяналтад үйл ажиллагаа гүйцэтгэдэг байх.

(b) Нисгэгч нь үнэмлэх, эсхүл гэрчилгээ болон холбогдох маягийн зэрэглэлийн эрх, хязгаарлалтыг дагаж мөрдөнө.

103.6. Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгч (шилжилт)

Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгч нь дараах үнэмлэх, эсхүл гэрчилгээ болон холбогдох зэрэглэл эзэмших үүрэгтэй:

- (1) сурагч-нисгэгчийн үнэмлэх;
- (2) А, В, С бүлгийн сурагч-нисгэгчийн зэрэглэл;
- (3) дунд түвшний нисгэгчийн үнэмлэх;
- (4) А, В, С бүлгийн дунд түвшний нисгэгчийн зэрэглэл;
- (5) ахлах нисгэгчийн үнэмлэх;
- (6) А, В, С бүлгийн ахлах нисгэгчийн зэрэглэл;
- (7) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн Сургагч-нисгэгчийн гэрчилгээ;
- (8) А, В, С бүлгийн хэт хөнгөн агаарын хөлгийн Сургагч-нисгэгчийн зэрэглэл;
- (9) эрх бүхий шалгагч (АТО).

103.7. Нислэгийн зааварчилгаа

Ашиглагдаж байгаа хэт хөнгөн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл эзэмшдэг, зохих сургалтад хамрагдаж эрх авсан бөгөөд дараах шаардлагыг хангаснаас бусад тохиолдолд, аливаа этгээд хэт хөнгөн агаарын хөлгийн Сургагч-нисгэгчийн эрхийг хэрэгжүүлэхгүй:

- (1) тухайн этгээд нь:
  - (i) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн Сургагч-нисгэгчийн үнэмлэх эзэмшдэг байх;
  - (ii) тухайн үйл ажиллагааг удирдаж байгаа хэт хөнгөн агаарын хөлгийн байгууллагын Ерөнхий зааварт заасан журмын шаардлагыг хангасан байх; эсхүл
- (2) тухайн этгээд нь:
  - (i) ИНД-61-ийн дагуу олгосон багш-нисгэгчийн зэрэглэл эзэмшдэг байх;
  - (ii) хэт хөнгөн агаарын хөлгийг жолоодох ур чадвараа энэ зүйлийн (1)-д заасан хэт хөнгөн агаарын хөлгийн Сургагч-нисгэгчид шалгуулсан байх.

103.9. Нислэгийн радио холбооны операторын шаардлага

ИНД-61.153(a)(6)(vi)-гийн дагуу шаардсан нислэгийн радио холбооны бичгийн шалгалтад тэнцэж эрх авснаас бусад тохиолдолд, хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээд нь нисэхийн радио холбооны дамжуулагч-хүлээн авагч ашиглахгүй байх үүрэгтэй.

В Бүлэг - [Нөөц]**С Бүлэг - [Нөөц]****Д Бүлэг - [Нөөц]****Е Бүлэг - Үйл ажиллагааны дүрэм****103.101. Бүртгэл**

(a) Хэт хөнгөн агаарын хөлөгт ИНД-47-гийн дагуу бүртгэлийн гэрчилгээ эзэмших хүсэлт гаргагч нь Даргад тухайн агаарын хөлөг дараах шаардлага хангаж байгааг нотлох баримтыг хүргүүлнэ:

- (1) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн хувьд, Даргын хүлээн зөвшөөрөхүйц бага үндсэн үзүүлэлттэй болон төвлөрөлтийн хялбар параметртэй байх; эсхүл
- (2) 103.207(a)(1)(ii)-т заасан маягийн загварын стандартад нийцэж байх.

(b) Бүртгэлд зөвшөөрөгдсөн хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхлэгч нь тухайн агаарын хөлөг энэ зүйлийн (a)-ийн шаардлагыг байнга хангаж байгааг бататгана.

103.103. Агаарын хөлгийн нислэгийн заавар

ИНД-91.109-ийн шаардлага нь хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээдэд хамаарахгүй.

103.105. Бүхээгт авч явах баримт бичиг

(a) ИНД-91.111-ийн шаардлага нь хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээдэд хамаарахгүй.

(b) 103.203(b)-ээр шаардсан нислэгийн зөвшөөрлийг тухайн агаарын хөлөгт авч явахаас бусад тохиолдолд, аливаа этгээд Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлөг, эсхүл Ангилал-1 хэт хөнгөн нисдэг тэргээр үйл ажиллагаа гүйцэтгэхгүй.

103.107. Зурагт хуудас (Placards)

(a) Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхлэгч нь дараах мэдээллийг харуулсан, ойлгомжтой зурагт хуудсыг тухайн нисгэгчид ил харагдахаар байрлуулсан болохыг бататгана:

- (1) гэрчилгээжсэн, эсхүл загварын нийт жингийн аль багыг;
- (2) тухайн агаарын хөлгийн ашигт ачааллын максимум болон минимум хэмжээг.

(b) Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхлэгч нь дараах мэдээллийг агуулсан ойлгомжтой зурагт хуудсыг сууж байгаа зорчигчид ил харагдахаар байрлуулсан болохыг бататгана:

- (1) зурагт хуудас нь “зорчигчид анхааруулах нь” гэсэн зөвлөсөн гарчигтай;
- (2) тухайн агаарын хөлөгт НТЧ-ын гэрчилгээ шаардлагагүй болохыг мэдэгдсэн.

F Бүлэг - Нислэгийн дүрэм**103.151. Түлшний шаардлага**

ИНД-91.305-ын шаардлага нь хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгчид хамаарахгүй.

103.153. Минимум өндөр

ИНД-91.311-т заасныг үл харгалзан, хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгч нь газрын түвшнээс дээш (AGL) 150 м-ээс (500 ft) нам өндөрт дараах зорилгоор нислэг үйлдэж болно:

- (1) хэт хөнгөн жиропланы аэродромын хайрцаг нислэгийн сургалтыг AGL 60 м-ээс (200 ft) нам өндөрт хийгээгүй бол;
- (2) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нислэгийн тэмцээний бэлтгэл хийх болон түүнд оролцох дараах үйл ажиллагаа нь:
  - (i) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн байгууллагын зөвшөөрөл болон тодорхой ойлголт, мэдлэгийн дагуу явагдаж байгаа бол;
  - (ii) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн байгууллагын тогтоосон нөхцөлийн дагуу зохион байгуулагдаж байгаа бол;
  - (iii) AGL 60 м-ээс (200 ft) нам өндөрт үйлдэгдээгүй бол.

103.155. Нислэгийн шалгуур

(a) Нисгэгч нь зөвхөн дараах нөхцөлд хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа гүйцэтгэнэ:

- (1) өдрөөр;
- (2) ИНД-91.301-д заасантай ижил, эсхүл илүү сайн VFR-ийн цаг уурын минимал-д.

(b) Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгч нь дараах нөхцөлд үйл ажиллагаа эрхлэхгүй:

- (1) хот, сум, эсхүл суурингийн шигүү суурьшлын бүс дээгүүр; эсхүл
- (2) дараахаас бусад тохиолдолд хяналттай агаарын зайд, эсхүл ИНД-139-ийн дагуу гэрчилгээжсэн аэродроомоос 5.5 км-ийн (3 nm) зайд:
  - (i) тухайн нисгэгч нь 61.153(a)(6)(i)-д шаардсан нисэхийн хууль дүрмийн, эсхүл түүнтэй дүйцэх шалгалт өгч тэнцсэн байх; эсхүл
  - (ii) тухайн нисгэгч нь энэ зүйлийн (b)(2)(i)-ийн шаардлагыг хангасан хэт хөнгөн агаарын хөлгийн Сургагч-нисгэгчийн үнэмлэх эзэмшигчийн шууд хяналтад байх.

(c) Дараахаас бусад тохиолдолд, нисгэгч нь энэ зүйлийн (b)(2)(ii)-ын дагуу үйл ажиллагаанд оролцохгүй бөгөөд хянаж байгаа Сургагч-нисгэгч нь тухайн үйл ажиллагааг зөвшөөрөхгүй:

- (1) тухайн Сургагч-нисгэгч нь агаарын хөлөг үйл ажиллагаа гүйцэтгэх холбогдох агаарын зайд хамаарах ИНД-ийг мөрдөх талаар нисгэгчид бүрэн зааварчилгаа өгсөн байх;
- (2) нислэгийн хөдөлгөөний үйлчилгээнээс тухайн үйл ажиллагааны нислэгийн өмнөх зааварчилгаа авсан байх.

103.157. Ханг-глайдер чирэх

(a) Нислэгт ханг-глайдер чирэх хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгч нь хэт хөнгөн агаарын хөлгийн ахлах нисгэгчээс (advanced) доошгүй нисгэгчийн үнэмлэх, эсхүл ИНД-61-ийн дагуу олгосон үнэмлэх болон хэт хөнгөн агаарын хөлгийн байгууллагаас олгосон ур чадварын мэдэгдэл хэлбэрээр нисгэгчийн дэвтэртээ тэмдэглүүлсэн ханг-глайдер чирэх зэрэглэл эзэмшдэг байна.

(b) Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн ахлах нисгэгчийн (advanced) үнэмлэх эзэмшигч, эсхүл ИНД-61-ийн дагуу олгосон үнэмлэхтэй нисгэгч нь дараах шаардлагыг хангасан бол хэт хөнгөн агаарын хөлөг чирэх зэрэглэл авах эрхтэй:

- (1) 100-гаас доошгүй цагийн нислэгийн туршлагатай байх ба үүний:
  - (i) 80-аас доошгүй цагт нь хэт хөнгөн агаарын хөлгийн даргын үүрэг гүйцэтгэсэн;
  - (ii) 20-иос доошгүй цагт нь ашиглаж байгаа маягийн хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгчийн үүрэг гүйцэтгэсэн;
- (2) ханг-глайдерын байгууллагын хүрээнд үйл ажиллагаа гүйцэтгэдэг бөгөөд Даргын шилжүүлсэн эрх эзэмшигчийн олгосон ханг-глайдерын Сургагч-нисгэгчийн үнэмлэх эзэмшигчээс ханг-глайдер чирэх үеийн онцгой нөхцөл болон журмын талаар зааварчилгаа авсан байх;

(3) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн Сургагч-нисгэгчийн үнэмлэх эзэмшигчээс хэт хөнгөн агаарын хөлөг чирэх онцгой нөхцөл, журмын талаар зааварчилгаа авсан байх.

(с) Дараахаас бусад тохиолдолд, хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгч нь нислэгт ханг-глайдер чирэхгүй:

- (1) чирж байгаа агаарын хөлгийн тухайн маяг нь чирэгдэж байгаа ханг-глайдерын үзүүлэлтэд заасан, агаарт чирэгдэн нисэх зөвшөөрөгдөхүйц максимум хурднаас бага хурданд удирдлагатай нислэг үйлдэх чадвартай байх;
- (2) чирж байгаа агаарын хөлөг нь 103.223-т заасан төхөөрөмжийн шаардлага хангадаг байх;
- (3) хоёр агаарын хөлгийн холбоосыг салгах механизмын ажиллагаатай байдлыг, тухайн өдрийн эхний нислэгийн өмнө шалгасан байх.

103.159. Зорчигч тээвэрлэх

Дараахаас бусад тохиолдолд, нисгэгч нь хэт хөнгөн агаарын хөлөгт бусад этгээдийг тээвэрлэхгүй байх үүрэгтэй:

- (1) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн байгууллага тухайн нисгэгчид зорчигч тээвэрлэх эрх олгосон байх; эсхүл
- (2) тухайн агаарын хөлөг нь ИНД-115-ын дагуу Даргаас олгосон Чөлөөт нисэхийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн гэрчилгээний эрхийн хүрээнд үйл ажиллагаа гүйцэтгэж байх;
- (3) тухайн агаарын хөлөг нь Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлөг байх;
- (4) тухайн агаарын хөлөг нь 103.213-ын дагуу холбогдох техник үйлчилгээний бүртгэлд бичилт хийж оруулсан НТЧ-ын мэдэгдэлтэй байх.

Г Бүлэг - НТЧ болон техник үйлчилгээ

103.201. Тодорхойлолт

Энэ Бүлгийн Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлөгт Ангилал-1 хэт хөнгөн нисдэг тэрэг багтана.

103.203. Нислэгийн зөвшөөрлийн шаардлага

(а) ИНД-91.101(а)(1)(i)-ийн шаардлага нь хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээдэд хамаарахгүй.

(b) Энэ Дүрмийн дагуу олгосон нислэгийн зөвшөөрөл, эсхүл нислэгийн түр зөвшөөрөл нь тухайн агаарын хөлөгт хүчинтэй байхаас бусад тохиолдолд, аливаа этгээд нь Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр нислэг үйлдэхгүй байх үүрэгтэй.

103.205. Нислэгийн зөвшөөрөл авах хүсэлт гаргах

Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлөгт нислэгийн зөвшөөрөл авах хүсэлт гаргагч нь 103.207-д шаардсан мэдээллийг, зохих төлбөрийн баримтын хамт Даргад хүргүүлнэ.

103.207. Нислэгийн зөвшөөрөл олгох

(a) Дарга дараах тохиолдолд Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нислэгийн зөвшөөрөл олгож болно, хэрэв:

- (1) нислэгийн зөвшөөрөл авах хүсэлт гаргагч нь дараах нотлох баримтыг хүргүүлсэн бол:
  - (i) ICAO-гийн Хэлэлцэн тохирогч улсын холбогдох эрх бүхий байгууллагаас тухайн маягт олгосон хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нислэгийн зөвшөөрөл, эсхүл түүнтэй дүйцэх Даргын хүлээн зөвшөөрөхүйц баримт бичиг; эсхүл
  - (ii) тухайн агаарын хөлгийн маягийн загвар нь дараах аль нэг стандартыг хангаж байгааг:
    - (A) UKCAA-ийн гаргасан Британийн Иргэний Нисэхийн НТЧ-ын Шаардлага, Хэсэг S (1983 оны 03 сарын CAP 482 болон түүний 1988 оны 10 сарын өөрчлөлт);
    - (B) Австралийн CASA-ийн гаргасан 95.32 дугаартай (1990 оны 02 сарын 28-ны Хэвлэл 1 ба 1990 оны 08 сарын 01-ний 57-р нэмэлт, өөрчлөлт) болон 101.55 дугаартай (1988 оны 01 сарын 07-ны Хэвлэл 1 ба 1991 оны 08 сарын 28-ны 90-р нэмэлт, өөрчлөлт) тушаал;
    - (C) Канадын Тээврийн Яамнаас гаргасан TP10141E Баримт;
    - (D) Даргын хүлээн зөвшөөрөхүйц бусад дүйцэх стандарт; эсхүл
  - (iii) тухайн маягийн 6, эсхүл түүнээс дээш агаарын хөлөг ашиглаж байгаа ба тэдгээр нь нийт 150-иас доошгүй цагийн нислэг, үүнээс нэг агаарын хөлөг нь 50-иас доошгүй цагийн нислэг үйлдэхдээ НТЧ-ын түүх нь шаардлага хангасан түвшинд хүрснийг нотлох баримт; эсхүл
  - (iv) тухайн агаарын хөлөгт энэ зүйлийн (b)-гийн дагуу нислэгийн түр зөвшөөрөл олгосон ба 103.211-д заасны дагуу ашиглалтын хугацаа тогтоох тестийг амжилттай хийсэн тухай баримт бичиг;
- (2) хүсэлт гаргагч нь дараах баримт бичиг хүргүүлсэн бол:
  - (i) тухайн агаарын хөлөг нь ИНД-47, 91 болон 103-ын дагуу холбогдох бүх шаардлагыг хангаж байгааг хангалттай нотлох баримт;
  - (ii) тухайн агаарын хөлгийн өмнөх нислэгийн зөвшөөрөл, эсхүл түүнтэй дүйцэх баримт бичиг олгосноос хойш ниссэн цаг болон нийт нислэгийн цагийн мэдэгдэл;
  - (iii) хэт хөнгөн агаарын хөлөг, эсхүл түүний хөдөлгүүр, эсхүл хөдөлгүүрийн бүрдэл хэсэгт үйлдвэрлэгчийн заавал хийх шаардлагатай гэж үзсэн үзлэг шалгалт, эд ангийн солилт, их засвар, эсхүл бусад техник үйлчилгээг хийсэн тухай мэдэгдэл;
- (3) агаарын хөлөгт Даргаас эрх олгосон этгээд үзлэг шалгалт хийж, ИНД-91.617-д шаардсан холбогдох техник үйлчилгээний бүртгэлд тухайн агаарын хөлөг нь загварын аюултай хэв шинжгүй болохыг баталгаажуулсан бол.

(b) Дарга, Монгол Улсад зохион бүтээж, үйлдвэрлэсэн Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлгийн эх загвар нь энэ зүйлийн (a)(1)(i), (ii), эсхүл (iii)-ын шаардлагыг хангаагүй боловч, хэрэв тухайн агаарын хөлгийн эх загвар НТЧ-ын холбогдох шаардлагын дагуу далавчны статик ачааллын болон дугуйн дээр унагаах туршилт тестэд тэнцсэн бол тухайн хэт хөнгөн агаарын хөлөгт нислэгийн түр зөвшөөрөл олгож болно.

(с) Энэ зүйлийн (b)-гийн дагуу олгосон хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нислэгийн түр зөвшөөрөл нь дараах шаардлагыг хангасан байх ёстой:

- (1) нисэхийн аюулгүй байдлын ашиг сонирхолд шаардлагатай гэж Даргын үзсэн үйл ажиллагааны хязгаарлалтыг агуулсан байх;
- (2) 6 сараас дээш хугацаагаар олгогдохгүй байх.

(d) Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нислэгийн түр зөвшөөрлийн эрхийн хүрээнд үйл ажиллагаа гүйцэтгэж байгаа Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нисгэгч нь нислэгийн түр зөвшөөрөлд заасан үйл ажиллагааны хязгаарлалтыг мөрдөх үүрэгтэй.

(e) Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн нислэгийн зөвшөөрөл нь түүний хугацаа дуусах, эсхүл түдгэлзүүлэх, эсхүл хүчингүй болгох хүртэл хүчинтэй байна.

103.209. Модификаци

Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлөгт түүний НТЧ-т нөлөөлж болох хэлбэрээр модификаци хийсэн бол тухайн үйл ажиллагаа эрхлэгч нь дараагийн нислэг үйлдэхээс өмнө 103.207-д заасан шаардлагыг хангах зорилгоор тухайн агаарын хөлөгт дахин үзлэг шалгалт хийж, үнэлгээ хийсэн болохыг бататгана.

103.211. Ашиглалтын тест хийх

(a) Хэт хөнгөн агаарын хөлгийн ашиглалтын тест нь дараах нислэгээс бүрдэнэ:

- (1) зургийн дагуу, бэлдэц материалаар бүтээсэн агаарын хөлгийн хувьд, 40 цагийн нислэг; эсхүл
- (2) бэлдэц материалын иж бүрдэл (kitset) бэлдцээр бүтээсэн хэд хэдэн агаарын хөлгийн хувьд, 25 цагийн нислэг; эсхүл
- (3) урьдчилан бэлдсэн бүрдэл хэсгийн иж бүрдэл (kitset) бэлдцээр бүтээсэн хэд хэдэн агаарын хөлгийн хувьд, 10 цагийн нислэг; эсхүл
- (4) бүхэлдээ, зөвхөн урьдчилан үйлдвэрлэсэн үйлдвэрийн бүрдэл хэсэг болон угсарсан иж бүрдлээр бүтээсэн хэд хэдэн агаарын хөлгийн хувьд, 2 цагийн нислэг.

(b) Модификаци хийсний, эсхүл эвдрэл, гэмтэл гарсны дараа ашиглалтын тестийг дахин эхлүүлнэ.

103.213. НТЧ-ын мэдэгдэл

Энэ дүрмийн 103.211-ийн дагуу ашиглалтын тест хийсэн хэт хөнгөн агаарын хөлгийн дарга нь ИНД-91.617-д шаардсан техник үйлчилгээний бүртгэлд дараах бичилтийг оруулах үүрэгтэй:

- (1) тестийн үед гүйцэтгэсэн бүх маневрын дэлгэрэнгүйг, түүнийг гүйцэтгэсэн нислэгийн хурдны дэлгэрэнгүй мэдээллийн хамт;
- (2) дараах мэдэгдлийн (гүйцэтгэсэн нислэгийн цагийг багтаасан) араас сүүлчийн тест хийсэн нисгэгчийн нэр, гэрчилгээ, эсхүл үнэмлэхний дугаар, гарын үсэг болон огноог бичих:

Энэ агаарын хөлгөөр ИНД-103-ын шаардлагад нийцүүлэн .... цагийн нислэгийг амжилттай гүйцэтгэсэн ба тухайн агаарын хөлөг нь тохирсон техникийн үзүүлэлттэй бөгөөд хурдны боломжит хязгаарын хооронд удирдагдаж байгааг бүх маневрыг гүйцэтгэсэнээр тогтоосон бөгөөд НТЧ-тай болохыг Би баталж байна.

103.215. Нөөц

103.217. Техник үйлчилгээ болон үзлэг шалгалтын шаардлага

(a) Хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхлэгч нь дараах шаардлагыг бататгах үүрэгтэй:

- (1) тухайн агаарын хөлөгт нислэгт тэнцэх нөхцөлийг хангасан техник үйлчилгээ хийсэн байх;
- (2) ИНД-39-д шаардсаны дагуу холбогдох бүх НТЧ-ын удирдамжийг биелүүлсэн байх;
- (3) шаардлагатай үзлэг шалгалтын хооронд бүх гэмтэл дутагдлыг зассан байх.

(b) Энэ дүрмийн 103.207(a)(1)-д заасан маягийн загварын стандартыг хангаж байгаа хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхлэгч, тухайн агаарын хөлөг нь зохион бүтээгчийн, эсхүл иж бүрдэл үйлдвэрлэгчийн техник үйлчилгээний шаардлагын дагуу ашиглагдаж байгааг бататгах үүрэгтэй.

(c) Энэ зүйлийн (d) болон (g)-г харгалзан, дараахаас бусад тохиолдолд, аливаа этгээд нь хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа гүйцэтгэхгүй байх үүрэгтэй:

- (1) тухайн агаарын хөлгийн төлөв байдлын жилийн үзлэг шалгалтыг өмнөх 12 сарын дотор хийсэн байх;
- (2) энэ зүйлийн (a)(2)-ыг хангасан байх;
- (3) энэ зүйлийн (h)-д зааснаас бусад тохиолдолд, дараах дүрмийн дагуу шаардсан холбогдох тест болон үзлэг шалгалт хийгдсэн байх шаардлагыг хангасан байх:
  - (i) ИНД-91.605(e)(2) - автомат даралтын түвшнийг мэдээлэх системийн үзлэг шалгалт болон тестийн талаар, хэрэв хэт хөнгөн агаарын хөлгийг ажиглалтын транспондероор тоногдсон бол;
  - (ii) ИНД-91.605(e)(3), хэрэв хэт хөнгөн агаарын хөлгийг ажиглалтын транспондероор тоногдсон бол;
  - (iii) ИНД-91.605(e)(8), хэрэв хэт хөнгөн агаарын хөлгийг хөвөгч төхөөрөмжөөр тоногдсон бол.

(d) Энэ зүйлийн (c)(1)-д шаардсан жилийн төлөв байдлын үзлэг шалгалт (annual condition inspection) нь дараах шаардлагыг хангасан байх ёстой:

- (1) дараах этгээд хийсэн байх:
  - (i) хэт хөнгөн агаарын хөлгийн байгууллагаас жилийн төлөв байдлын үзлэг шалгалт хийх эрх олгогдсон; эсхүл
  - (ii) Даргаас эрх олгогдсон; эсхүл

- (iii) ИНД-66-гийн дагуу олгосон агаарын хөлөг болон хөдөлгүүрийн бүлгийн зэрэглэлтэй агаарын хөлгийн техник үйлчилгээний инженерийн хүчинтэй үнэмлэх (AMEL) эзэмшдэг;
- (iv) үзлэг шалгалт хийсэн эд зүйл, бүрдэл хэсгийн хувьд, Даргын хүлээн зөвшөөрөхүйц.

(e) Энэ зүйлийн (c)(1)-д шаардсан жилийн төлөв байдлын үзлэг шалгалт хийж байгаа этгээд, хэрэв тухайн агаарын хөлөг нь НТЧ-тай нөхцөлд байгааг тогтоосон бол, дараах үүрэгтэй:

- (1) үзлэг шалгалтын маягтад тухайн агаарын хөлөг НТЧ-тай болохыг баталгаажуулах;
- (2) энэ зүйлийн (e)(1)-д шаардсан үзлэг шалгалтын маягтыг тухайн агаарын хөлгийн орох хаалганы дэргэд, ил харагдахуйц хэсэгт хөдөлгөөнгүй байрлуулах;
- (3) энэ зүйлийн (e)(1)-д шаардсан үзлэг шалгалтын маягтын хуулбарыг тухайн гэрчилгээжүүлэлтийн баримт бичгийн хэлбэрээр хадгалах;
- (4) Ангилал-2 хэт хөнгөн агаарын хөлгийн хувьд, ИНД-91.617-д шаардсан техник үйлчилгээний бүртгэлд гэрчилгээжүүлэлтийн дэлгэрэнгүй мэдээллийн бичилтийг оруулах.

(f) Энэ зүйлийн (e)(1)-ийн дагуу шаардсан агаарын хөлгийн үзлэг шалгалтын маягтад дараах мэдээллийг тусгах шаардлагатай:

- (1) агаарын хөлгийн бүртгэлийн дугаар;
- (2) агаарын хөлгийн маяг;
- (3) жилийн төлөв байдлын дараагийн үзлэг шалгалт хийх, үлдсэн өдөр;
- (4) жилийн төлөв байдлын үзлэг шалгалт хийсэн инженер, эсхүл шалгагчийн гарын үсэг, үнэмлэх, эсхүл гэрчилгээний дугаар, үзлэг хийсэн огноо.

(g) Хэрэв энэ зүйлийн (c)(1)-д шаардсан жилийн төлөв байдлын үзлэг шалгалтаар тухайн агаарын хөлгийг нислэгт тэнцэхгүй болохыг тогтоосон бол, агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхлэгч нь энэ зүйлийн (d), (e) болон (f)-д шаардсаны дагуу дахин үзлэг шалгалт хийж нислэгт тэнцэхийг баталгаажуулах хүртэл тухайн агаарын хөлгийг нисгэхийг зөвшөөрөхгүй.

103.219. Үйлдвэрлэл

Хэрэв хэт хөнгөн агаарын хөлгийг дараах бэлдцээр бүтээж байгаа бол тухайн этгээдийг ИНД-148-ыг дагаж мөрдөхийг шаардахгүй:

- (1) зургийн дагуу, бэлдэц материалаар; эсхүл
- (2) бэлдэц материалын иж бүрдлээр (kitset); эсхүл
- (3) урьдчилан бэлдсэн бүрдэл хэсгийн иж бүрдлээр (kitset); эсхүл
- (4) урьдчилан үйлдвэрлэсэн үйлдвэрийн бүрдэл хэсэг болон иж бүрдлээр.

103.221. Хэрэглэл болон төхөөрөмжийн шаардлага

(a) Энэ зүйлийн (b)-г харгалзан, хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхлэгч нь тухайн агаарын хөлгийг дараах байдлаар тоноглон байна:

- (1) шаардлагатай хэрэглэл болон төхөөрөмж нь:
  - (i) тухайн агаарын хөлгийн маягийн загварт нийцсэн байх;
  - (ii) тухайн агаарын хөлгийн зохион бүтээгч, эсхүл иж бүрдэл үйлдвэрлэгчийнх байх.
- (2) дараах мэдээллийг зааж үзүүлдэг байх:
  - (i) агаарын хурд;
  - (ii) түвшнийг метрээр;
  - (iii) соронзон чиглэл.

(b) Моторт-шүхрээр үйл ажиллагаа эрхлэгчийг, тухайн агаарын хөлгийг агаарын хурд заах хэрэгслээр тоноглохыг шаардахгүй.

(c) ИНД-91-ийн F Бүлэгт заасан дараах шаардлага хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээдэд хамаарахгүй:

- (1) ИНД-91.509-д шаардсан минимум хэрэглэл болон төхөөрөмжийн хувьд, ИНД-91.501(1);
- (2) Хавсралт А-ын А3-т заасан суудлын стандартын хувьд, ИНД-91.501(2)(i).

103.223. Ханг-глайдер чирэх агаарын хөлөг

Хэт хөнгөн агаарын хөлгөөр нислэгт ханг-глайдер чирэх үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээд нь 103.221-ийн шаардлагаас гадна, дараах шаардлагыг хангасан болохыг бататгана:

- (1) тухайн агаарын хөлгийг дараах хэрэгслээр тоноглон:
  - (i) чирж байгаа нисгэгчид ямар ч үед чирэх холбоосыг салгах боломжийг бүрдүүлэх, тухайн агаарын хөлгийн загвар хийцийн стандартад нийцсэн чирэх дэгээ болон бэхэлгээний иж бүрдлийг багтаасан чирэх хэрэгсэл;
  - (ii) ар талаа харах толь;
  - (iii) чирж байгаа онгоцны төгсгөлд 100 кг-аас ихгүй таслах хүчинд түрүүлж тасрах холбоосоор (weak link) тоноглон чирэх татлага.
- (2) тухайн ханг-глайдерыг дээшээ 45°, доошоо 30°, хоёр тийш 30° өнцөгтэй конус дотор, чирэх татлагад 100 кг-аас дээш ачаалал үүсэхэд ханг-глайдерын нисгэгч ажиллуулдаг, чирэх гогцооны арын үзүүрийг хялбар, найдвартай салгах үйлдэлтэй механизмаар тоноглон.

--oOo--